

Očekivanja od mutevelija Gazijinog vakufa (3.)

Generacije su uvećavale Gazijin vakuf: Šta

Generacije prije nas gradile su iz prihoda koje su naslijedile, stjecale novu imovinu i širile ekonomsku osnovu Vakufa. Jednog dana neko će i za nas postaviti isto pitanje. Šta smo mi dodali Gazijinom vakufu?

U prethodnom tekstu vidjeli smo da vakufnama od mutevelije traži da vakufska dobra koristi „na najbolji i najkorisniji način“ i da nastoji da donose maksimalnu korist. Taj zahtjev dobija posebno značenje kada pogledamo historijski razvoj Vakufa. Prihod nije bio krajnji cilj vakufske imovine. On je bio sredstvo njenog trajanja i razvoja. Iz prihoda su finansirane namjene vakufname, održavani objekti, plaćani službenici, pomagani potrebni, ali se kroz vrijeme stvarala i mogućnost novih ulaganja. U tome je važna razlika između pasivnog čuvanja i aktivnog upravljanja vakufom. Čuvati vakufsku imovinu znači sačuvati njenu pravnu cjelovitost i fizičku vrijednost. Upravljanje njome podrazumijeva i očuvati njenu ekonomsku sposobnost da izvršava svrhu zbog koje je uvakufljena. Kada ta sposobnost raste, vakuf dobija mogućnost da obnovi postojeće, stekne novo i odgovori na potrebe vremena u kojem djeluje. Historija Gazi Husrev-begovog vakufa upravo to pokazuje. Generacije prije nas nisu samo naslijedile Gazijinu imovinu. One su joj dodavale novu vrijednost.

Od očuvanja prema razvoju

Historija vakufa u Bosni i Hercegovini u posljednjem stoljeću bila je obilježena sasvim drugačijim izazovima. Agrarne reforme, eksproprijacije, nacionalizacija, oduzimanje imovine, ratna razaranja i dugotrajna pravna nesigurnost usmjevali su veliki dio energije vakufskih institucija prema očuvanju onoga što je preostalo i borbi za povrat onoga što je oduzeto. Ta borba nije završena.

Veliki dio vakufske imovine još nije vraćen, a pitanje restitucije ostaje jedno od najvažnijih pitanja budućnosti vakufa u Bosni i Hercegovini. Međutim, čekanje restitucije ne može zaustaviti razvoj onoga čime danas raspolažemo. Gazi Husrev-begov vakuf i danas ima značajnu prihodovnu osnovu. To mu daje visok stepen finansijske samostalnosti, ali istovremeno nameće odgovornost da raspoloživu imovinu unapređuje i razvija. Kao mutevelija, tu obavezu razumijem kao nastavak jednog dugog

Gazi Husrev-begova palača u Sarajevu

je održavao. Gazi Husrev-begova džamija, medresa, hanikah, imaret, bezistan, hanovi, hamam, vodovod i druga dobra nisu djelovala kao izolirani objekti. Ona su činila međusobno povezanu urbanu, privrednu, obrazovnu, socijalnu i duhovnu cjelinu.

I danas upravo taj prostor predstavlja jedan od najsnažnijih identitetskih znakova Sarajeva. Dovoljno je posmatrati ljude koji svakodnevno prolaze Baščaršijom. Ulaze u Begovu džamiju, gledaju Sahat-kulu, prolaze kraj Medrese, Biblioteke i Morića hana, fotografiraju bezistan i ulice koje su stoljećima oblikovale vakufske zadužbine. Mnogi te objekte vide kao zasebne znamenitosti, iako oni pripadaju priči jednog vakifa i institucije koja njegovo djelo prenosi kroz vrijeme. Gazijina biografija pripada 16. stoljeću. Njegovo djelo nastavilo je graditi grad.

Vratiti Gaziju njegovom gradu

Možda je upravo tu jedan od naših najvećih dugova prema njemu. Gazija je svuda oko nas, a o njemu znamo znatno manje nego što bi se očekivalo. Njegovo ime nosi jedna od najpoznatijih sarajevskih ulica, njegove građevine nalaze se na gotovo svakoj turističkoj razglednici grada, a njegovo vakifsko djelo svakodnevno susreću hiljade ljudi. Ipak, mjesto koje Gazi Husrev-beg zauzima u našem javnom, obrazovnom i kulturnom prostoru ne odgovara u potpunosti veličini

odgovara njegovoj ideji općeg dobra. Takva nagrada povezivala bi Gazijino ime sa savremenim stvaralaštvom i djelima od trajne koristi zajednici.

Gazija kao savremena ideja

Gazi Husrev-begovo djelo ima i jednu izuzetno savremenu dimenziju. Vlastiti imetak i mogućnosti pretvorio je u opće dobro čiju korist gotovo pet stoljeća uživaju ljudi koje nikada nije mogao upoznati. Nije znao njihova imena, vrijeme u kojem će živjeti niti okolnosti u kojima će Sarajevo postojati. Ipak, napravio je sistem koji je trebao služiti upravo njima. Danas za slične ideje koristimo izraze društvena odgovornost, filantropija, održivi razvoj i dugoročno upravljanje kapitalom. Gazijino djelo pokazuje da su takvi principi u drugačijem vremenu i drugačijem pravnom i društvenom okviru mogli biti pretočeni u instituciju koja traje stoljećima. U tome se krije i mogućnost drugačijeg predstavljanja njegova naslijeđa savremenom čovjeku. Značaj Gazi Husrev-bega zato nadilazi njegovo mjesto u historiji Sarajeva. Njegovo djelo nudi primjer kako privatno bogatstvo može biti pretvoreno u trajnu javnu vrijednost i kako dobro osmišljena institucija može nadživjeti svoga osnivača.

Petstota godišnjica kao razvojni horizont

rasut

Pet

zaslu

što p

digit

cijam

Vaku

znač

govir

vi s

razlo

vakuf

Saraj

gađa

iden

pruž

život

sudn

urban

Ak

man

grad

men

lo pr

rijske

godi

odno

s ob

zadu

Vaku

nom

jasni